

Obsah

Předmluva / 7

Poděkování / 10

Úvod / 13

Hlasová komunikace / 15

Základy vzájemného vztahu / 16

Komunikace v praxi / 26

Šikanování / 30

Proč je potřebná řeč těla / 35

Ideální setkání dvou psů / 37

Setkání dvou lidí / 38

Nejsme až tak odlišní, že? / 39

Jednoduché změny, velký dopad / 41

První dojem / 46

Komunikační signály psovitých / 49

Obává se můj pes něčeho? / 55

Jak poznáme, že pes svůj život zvládá? / 55

Co můžeme dělat? / 59

Stres / 63

Psi ve světě lidí / 68

Varovné signály / 78

Volba, nebo kontrola? / 88

O autorce / 92

Další informace a literatura / 94

Předmluva

Konečně nastává doba pochopení, skutečného respektu a empatie. Je zřejmé, že Rosie psům rozumí, rozumí jejich chování a interakcím, a výsledkem je to, že umí nabídnout ty nejlepší varianty řešení pro rodiny, profesionály, jednotlivé psy a také pro nejširší veřejnost.

Každodenní interakce se psy a řešení jejich i vlastních záležitostí poskytuje Rosie pevný základ pro takové porozumění psům, jakého dosáhne jen pár privilegovaných. K problémům přistupuje se zdravým rozumem, nicméně kriticky. Zastává zásadní postoj, zaměřený na psa a jeho majitele – hodnotí oba jako individuality – a je neúnavná v úsilí pomáhat majitelům plnit potřeby jejich psů. Všem čtenářům by mělo být zcela jasné, že svou filozofii převedla do svého života!

Rosie vede čtenáře ke znalostem, jež mu pomohou otevřít dveře k lepšímu pozorování a chápání skutečného světa psů. Jde jí o pochopení, které vychází z pozorování, nikoliv z interpretace. Pomáhá čtenáři, aby si osvojil zvláštní vnímání, které mu, pokud je připraven, otevře cestu do zcela nového světa.

Velkým Rosiiným kladem je to, že dělala chyby a uvědomila si je, smířila se s nimi, poučila se z nich a aplikovala své poznání tak, aby ostatním pomohla vyvarovat se podobného osudu. Dalším kladem je to, že díky svým znalostem dokáže nacházet paralely mezi druhy, konkrétně mezi lidmi a psy. Vede čtenáře od komunikace k emocím, od stresu k životním hodnotám, a ukazuje cestu ke vzájemné empatii.

Jen málokdo přemýšlí o tom, jak vybudovat vztah. Často si přečteme nebo zaslechneme, jak se máme stát vůdcem psa, nebo jak si získat jeho respekt (což často jinými slovy znamená strach nebo ovládnutí), ale jen zřídkakdy dostaneme přesné informace o tom, jak konkrétně vytvářet dobrý vztah se svým psem. Pro takový vztah jsou zásadní důvěra a pochopení, což vyvrací běžnější představu, že jde hlavně o povely a kontrolu. Tato kniha ukazuje, že výsledkem stabilního

JAK POROZUMĚT ŘEČI PSÍHO TĚLA

a vzájemně výhodného vztahu se psem je žádoucí a rozumné chování. Takové chování je založeno na možnosti volby, na tom, že pes dostává prostor k růstu a vyžívání. Není to mnohem lepší než snaha o to, aby byl pes plně závislý na svém majiteli, což je případ velkého počtu dnešních přetrénovaných psů?

Proč mám pocit, že je tato kniha tak důležitá? Obsahuje velmi důležité informace pro každého z nás, i pro naše psy, a zlepšuje naše znalosti o jiných živočišných druzích.

Každému z nás, ať už v rodině nebo jako profesionálům, dává příležitost začít psa vnímat jako individualitu s vlastními právy, emocemi a schopností komunikovat v mnohem širší míře, než jen svými hlasovými projevy, které často považujeme za hlavní způsob interakce. Ukazuje, jak se dá problémům zabránit jenom tím, že se na psa podíváme z jiného úhlu a změníme svůj přístup. Pomáhá nám lépe pochopit, proč psi dělají určité věci, že to je většinou reakce na požadavky člověka, na omezování z naší strany a na nevšímavost. Tato kniha nás také vyzývá k tomu, abychom neřešili jen symptomy, ale abychom se snažili o holistický přístup, protože rozpoznání a řešení skrytých příčin bude mít dalekosáhlé důsledky – zlepšení a rovnováhu v životě. Což je víc než rychlá náprava, jejímž výsledkem mohou být zdravotní problémy psa nebo dokonce ještě více upevněné problémové chování.

Měli bychom považovat i o tom, jaké nároky na psy v každodenním životě klademe. Pochopit, že pokud je vystavujeme situacím, na které jsme jim nedali možnost se připravit, povede to nejspíš k nedorozuměním a konfliktům.

Tohle vše by mělo prospívat psům. Instinkty psů nemusí vždy odpovídat představám ideálního stavu pro člověka. Znamená to tedy, že když psovi rozumíme, vnímáme ho jako individualitu a ceníme si ho pro to, že je psem, a chápeme, že má své vlastní instinkty, tak už to samo o sobě znamená velký krok vpřed. Takový postoj umožňuje psovi cítit se bezpečně a vyrovnaně. Hranice, které Rosie navrhuje, neznamenaají „vládu železné ruky“, ale při správné aplikaci povzbuzují sebevědomí, získávání schopností, důležitých pro život, a vedou ke zralému a rozumnému chování.

Jak to tedy ovlivní širokou veřejnost? Pokud má pes znalosti a schopnost poznat své vlastní hranice, dokáže se ovládat a odejít ze

situací, o kterých ví, že jsou pro něj příliš zatěžující, je to zárukou, že ve většině případů nebude muset reagovat na konflikt nebo konfrontaci. Zodpovědné chování majitele psa znamená kladný postoj společnosti. V době, kdy se stále silněji ozývá lobby proti psům, může aplikace rad v Rosiině knize vést k důležitým změnám v postoji veřejnosti, která se může stát tolerantnější a možná i vstřícnější.

Rosie tuto oblast intenzivně studovala, četla literaturu, zúčastňovala se kurzů a učila se od lidí – ale zejména od samotných zvířat. Tím, že převedla teorii v praxi, a své představy si vyzkoušela, se dokázala rozhodnout, které z nich jsou cenné a od kterých může upustit. Její rozumný a logický přístup je součástí jejího každodenního života. Čtenář získává představu, jak dělat změny, jak pracovat a jak pomoci psům, aby se se změnami dokázali srovnat. Všem nám poskytuje motivaci, místo toho, aby nám předkládala jednoduché recepty, chce po nás, abychom problematice porozuměli. Je vášnivá, ale pečlivá, a jednoduchost jejích slov je výsledkem jejího pochopení. Výhody tohoto přístupu potvrzují okamžité výsledky.

Užívejte si to, poučte se, a můžete ocenit jednoznačné hodnoty, pocházející z aplikace této filozofie.

Sheila Harperová, B. Ed., BA

Sheila je známá a velmi respektovaná ředitelka International Dog Behaviour and Training School. Přednášela v USA a na Novém Zélandu a v současné době seznamuje své studenty v Evropě se širokým spektrem témat, vztahujících se ke komunikaci a chování psů. Současně pracuje s problémovými psy v útulcích i u soukromých majitelů.

Poděkování

Velmi ráda bych poděkovala všem – rodině, přátelům, ostatním studentům a poradcům pro psí chování – kdo mi při mé cestě pomáhal.

Sheile Harperové na prvním místě. Máš úžasné nadání učit. Děkuji ti nejen za to, že jsi zlepšila život mých psů, ale že jsi úplně změnila život i mně (k lepšímu!). Jsem tvou velkou dlužnicí a se mnou i mnoho dalších lidí i psů, kterým jsi svým učením změnila životy.

Turid Rugaas – za to, že zjistila, jak psi komunikují prostřednictvím „konejšivých signálů“ a za to, že nám ukázala různé způsoby, jak s nimi můžeme komunikovat: celou řadu báječných novinek, které mohou změnit naše vnímání psů. Musím také Turid poblahopřát k tomu, že má dar, jak to všechno ukázat jako jednoduchou věc – když to tak taky je! Náš problém spočívá v tom, že to často komplikujeme vědeckými výrazy a akademickými obraty.

Marilyn Aspinallové – která provedla tolik korektur a dodávala mi sebevědomí a odvahu, abych u svého mastifa Hagrida pracovala na snížení stresu a učila se, jak s ním pracovat. Převýchova Hagrida byla velká výzva, ale pocit zadostiučinění byl obrovský. Vždycky je těžší pracovat s vlastními psy, protože se vám do cesty staví emoce. Marilyn mě dobře doplňuje díky své trpělivosti (když stále aktualizují své nápady), metodickým přístupem, racionalitou, organizovaností a plánováním. Během práce na této knize jsem se jí naučila bezpodmínečně věřit a staly se z nás přítelkyně. Děkuji, že to vydržela s ní i se mnou.

Sally Askewové – za její pomoc při mnoha Hagridových zdravotních problémech. I mých!

Jean Goughové – za její úsudek a pohledy z jiného úhlu a velmi vítané poznámky, kvůli kterým je možná kniha delší, ale snad i jasnější! Pochopitelně, co se týče psů, jsem k nezastavení, a občas, jak se zdá, jsem to udělala i tady.

Colinovi – mému nekonečně trpělivému, loajálnímu a milujícímu partnerovi, který má bezbřehou toleranci vůči veškerému přerušování svého života a nekonečnému: „Coline, můžeš se podívat na tohle, prosím?“ Zpočátku byl Colin, stejně jako zbytek mé rodiny, poněkud skeptický vůči změně, která se týkala psů, považoval to jen za jistý výstřelek. Během měsíců a let Colin uznal, že je to krok vpřed, nejen co se týče pomoci psům, ale u všech zvířat. Na rozdíl od mé zpátečnické snahy snažit se stále kontrolovat jejich život. Colin mě vždy dovede povzbudit a pomohl mi, abych si uvědomila, že tento přístup by měl být veřejně známý.

Jaffě a Hagridovi – děkuji za nesmírně cenné informace, které jste mi poskytli svým chováním, a za úžasný vztah, který teď máme. Všem psům, kteří tak či onak vstoupili do mého života: je mi líto, že jsem vás ne vždy chápala, a děkuji všem, kteří se mi svou řečí snažili ukázat správnou cestu. Vnímám teď věci otevřeně a jsem připravena pomoci psům i jejich lidem.

Další poděkování

Napsat a vydat tuto knihu byla obrovská zkušenost, zejména díky ochotě báječných lidí, kteří chtějí pomoci ostatním porozumět tomuto lepšímu způsobu práce se psy. I oni měli oči otevřené a uvědomovali si potřebu změn ve světě, který sdílíme se svými společníky, ať už jsou to lidé nebo psi. Během psaní této knihy mě podporovalo hodně skvělých lidí a ráda bych se zmínila alespoň o několika z nich a poděkovala jim za jejich příspěví.

James Aspinall – děkuji ti za pomoc s krabicemi! A za mnoho krásných fotografií.

Gerd Kohler – za dovolení použít mnoho jeho kvalitních fotografií a za ochotnou pomoc.

JAK POROZUMĚT ŘEČI PSÍHO TĚLA

Adrian Jackson – nejtrpělivější, nejpečlivější a nejšikovnější grafik (a ještě mnoho dalšího) na světě. Doufám, že s námi ještě někdy budeš pracovat. A příště možná budeme mít plán!

Jason Penn – první grafik, který se nám snažil pomoci s příručkou, ze které se rychle stala kniha. Znovu děkuji za trpělivost při naší snaze zjistit, jak se vlastně s grafikem spolupracuje!

Jeremy Basset – který kvůli tomu, že se psy pracuje právě tímto způsobem, nabídl své skvělé znalosti marketingu, aby se tyto cenné (a důležité) informace dostaly mezi širokou veřejnost.

Úvod

Každá situace, pes i majitel psa jsou unikátní. Touto knihou chci vyzvat majitele a ty, kteří pracují se psy, aby přemýšleli o tom, co dělají, a proč to dělají. Tato výzva byla sice hlavním důvodem jejího napsání, ale zároveň by měla pomoci i majitelům, kteří se potýkají s chováním a zdravotním stavem svého psa. Velmi často rady, týkající se našich psů, čerpáme z příliš mnoha zdrojů a jednáme, aniž bychom brali v úvahu něco dalšího. Byla jsem taková i já, dokud jsem si neuvědomila, že tímto způsobem své psy problémům vystavuji, místo abych je jich zbavovala.

I když z toho mí psi radost neměli, tak jako mnoho ostatních psů to tolerovali. Dokud se to nestalo problémem pro mě. Nikdy mě nenapadlo, že ještě předtím, než se to dotklo mě, by mohli mít problém moji psi. Pak jsem se stala majitelkou mastifa a to si vyžádalo mou pozornost opravdu ve VELKÉM stylu. Pokud jste majitelem mastifa, který má problém, tak věřte tomu, že je opravdu nutné něco udělat! Kolik psů, zejména pokud jsou menší, se nás marně snaží na něco upozornit?

Není možné posoudit všechny aspekty chování ze všech úhlů a navrhnout takový trénink, který bude vyhovovat situaci každého jednotlivce. Přijměte proto informace, obsažené v této knize, jako základ pro zlepšení. Pokud potřebujete další pomoc, podívejte se na kontakty na konci této knihy.

Všechny nás ovlivňují naše vlastní zkušenosti. Byla bych ráda, kdyby si každý majitel uvědomil, že tohle platí i pro psy, než se bude rozhodovat, co s nimi bude dělat. Doufám, že informace, které nabízím, povedou k tomu, že majitelé své psy lépe pochopí, a budou se toho o nich chtít v této oblasti dozvědět ještě víc.

Vzhledem k tomu, že toto je holistický přístup a bere do úvahy veškeré prvky života psů, tedy nejen viditelné problémy, nevyhne se tomu, že se v knize některé informace objevují na více místech. Mnohé

JAK POROZUMĚT ŘEČI PSÍHO TĚLA

z nich jsou zásadní a je nezbytné k nim přihlédnout, když se snažíme napravit různé druhy problémového chování psů.

Znalost klíčových prvků, které ovlivňují chování psů, je podle mého názoru velmi důležitá a byla bych ráda, kdyby si to co nejvíce lidí uvědomilo a snažili se je pochopit.

Už neučím psy cviky, jako je sedni, lehni, slalom, chůze u nohy a podobně. Mám pocit, že tak psovi vnucuji to, co chci nebo potřebuji já. A proč vlastně? Dnes se vždy sama sebe zeptám: „Proč to chci udělat? Dělam to kvůli sobě, nebo kvůli psovi?“

Nicméně je nutné psy naučit společenské etiketě. To je důležitý faktor v kterékoliv společnosti, a je to nevyhnutelné, aby v prostředí, které je obklopuje, přežili. Navíc jim to umožňuje žít s námi v harmonii. Naši psi se musí naučit, kde jsou hranice, co je, a co není přijatelné. Myslím si, že je ale potřebné, abychom i my věděli, jaké hranice mají psi, a stejnou měrou je respektovali.

Pokud si se svým psem vytvoříte praktický a vzájemně vyvážený vztah, máte tak základ pro učení například přivolání. Je mnohem jednodušší pracovat na tom, aby s vámi pes chtěl být, než se ho snažit donutit, aby k vám přišel. Já hranice vymezené mám, ale v jejich rámci má pes možnost volby, a snažím se, abych při naší vzájemné interakci nebyla negativní. Žádné nadávání, rozčilování nebo používání násilných metod, což může v psovi vzbuzovat nejistotu. Připravuji podmínky tak, aby pes sám přišel na to, co je správné. Nechtěné chování netrestám, prostě ho ignoruji. Pokud budete ke svému psu přistupovat pozitivně, naučí se vám plně důvěřovat.

Poznámka – pokud není známo pohlaví psa, je pro zjednodušení v textu označován „on“.

Kapitola první

Hlasová komunikace

Komunikace je velmi obsáhlé téma a já se v této knize zaměřila hlavně na tu část, kde se psi neprojevuji svým hlasem. I když problematiku hlasového projevu nerozebírám podrobně, doufám, že vás to povzbudí, abyste přemýšleli o tom, co vám chce váš pes říct.

Hlasové projevy jsou dalším obsáhlým tématem, které by si možná zasloužilo i samostatnou knihu. Měli byste si všímat jakéhokoliv hlasového projevu svého psa, a vzhledem k tomu, že je součástí dané situace, musíte ho při posuzování brát v úvahu.

Využijete-li však informace, které vám tato kniha přináší, naučíte se rozvíjet své pozorovací schopnosti a lépe poznávat psy, a tím získáte dobrý základ i pro pochopení vokální komunikace psa – jeho hlasových projevů.

Když se pes uchýlí k hlasovým projevům, jako je kňučení, vytí, ňafání, štěkot a vrčení, upoutá tak s největší pravděpodobností pozornost člověka spíš, než kdyby byl potichu. Vydávat zvuky je velmi účinné, protože si toho lidé všimnou. Nicméně se to může občas obrátit proti psovi – pokud je jeho komunikace považována za agresi, může to vést i k jeho utracení.

To je právě důvod, proč je pro mě prioritou lidi informovat o neverbální komunikaci psů. Psi tak budou mít možnost, že je pochopíme, aniž by se museli projevat příliš hlasitě.

Kapitola druhá

Základy vzájemného vztahu

To nejlepší, co můžeme v raném stadiu změn udělat, je to, že se pokusíme psy pochopit tím, že se vžijeme do jejich situace a představíme si na jejich místě sami sebe.

Komunikace funguje na dvě strany. Komunikace vytváří základ jakéhokoliv vztahu a pevný základ je zásadní pro zdravý vztah. Bez solidního základu nebude váš vztah úspěšný v žádoucí míře. Toto kritérium platí pro jakýkoliv vztah, ať už je to vztah mezi lidmi, mezi zvířaty nebo mezi člověkem a zvířetem.

Řeč těla, do které zahrnujeme i výraz tváře, je důležitá pro přežití i pro úspěšnost v životě. I když se zdá, že jsou některé její prvky vrozené, od svých rodičů, sourozenců a jiných lidí se učíme další prvky a učíme se i řeč těla používat, aniž bychom si to uvědomovali – úsměv, zamračení, ukazování, kývání hlavou, odvrácení hlavy, ignorování, mávání na lidi na druhé straně ulice, agresivní zírání a tak dále. Tato přirozená forma komunikace se u nás zachovala, sami ji využíváme a umíme číst jiné lidi. Někdy tak uvažujeme intuitivně, funguje tu náš šestý smysl, i když podle toho jednáme jen zřídka.

Pokud se vám zdá, že je něco špatně, tak máte nejspíš pravdu.

Jak víme, psi se neumí vyjadřovat slovy, ale vyznají se v řeči našeho těla lépe než my. Většinou mají možnost nás celé dny pozorovat, a tak

Henry se tváří „provinile“, je schoulený do sebe.

JAK POROZUMĚT ŘEČI PSÍHO TĚLA

rozeznávají gesta, kterých si ani nejsme vědomi. Pak to vypadá, že jsou mnohem intuitivnější než my. My, oproti tomu, máme své dny tak vyplněné nejrůznějšími úkoly a závazky, že nemáme příležitost psy sledovat tak, jako oni nás. Psi fungují jinak než my, a protože jsou na nás závislí, je logické, že berou do úvahy způsob, jakým komunikujeme. Jsme pro ně v mnoha směrech důležití, takže se jim vyplatí sledovat to, co děláme, a vhodným způsobem na to reagovat.

Když vám váš pes sežere nedělní pečeni a tváří se provinile, neznamená to, že by litoval svého jednání, kterým využil příležitost. Prostě reaguje na postoj vašeho těla a přísný výraz a srovnává si to v hlavě s tím, co následovalo, když jste se takhle chovali naposledy.

LIDÉ

Lidé používají řeč těla ke komunikaci neustále a mnohdy si to ani neuvědomují.

Protože jsou pro nás děti důležité, už dlouho před tím, než promluví, jako dobří rodiče chápeme, co se nám snaží sdělit. Než se dítě naučí mluvit, rodiče podle jeho výkřiků a pláče poznají, co chce nebo potřebuje. Jak je možné, že ženy mnohem lépe poznají, když jejich děti, manžel nebo partner nemluví pravdu? Možná nedokážou říct, proč to tak je, ale prostě to vědí. Já jsem si jistá, že se jedná o drobnosti v řeči těla, jako je oční kontakt nebo gesta rukou, které jsou pro ně záchytným bodem, aniž by vědomě rozpoznávaly všechny signály, které vidí.

Ženy jsou možná ve čtení řeči těla zkušenější než muži, protože to musely využívat v období, když byly jejich děti ještě malé. Možná u nich dokonce existuje jistá predispozice k této schopnosti, protože historickou úlohou ženy je péče o děti.

Na základě mých pozorování mi připadá, že mnoho mužů (i když ne všichni) má – oproti ženám – větší potřebu využívat „kontrolu“. Příčinou je možná prostě to, že nedokážou tak dobře zachytit jemné nuance řeči těla, a méně než ženy využívají svou intuici. Snad to, že nedokážou porozumět „tiché“ komunikaci, u některých z nich vyvolává nejistotu a vyrovnávají se s tím snahou o kontrolu. Nicméně neznamená to, že to musí být pravda.

Podívejte se, jak je můj syn – adolescent – frustrovaný a rozčilený, že se nemůže vyhnout mému fotografování.

Žádný kontrolovaný vztah není férový. Nebylo by méně stresující, kdyby ovládaný a ovládající měli vztah, v němž panuje vzájemná důvěra?

Nechce většina lidí právě tohle?

Zamyslete se nad tím, jak jednáte se svými dětmi. Pokud k nim dospělý přistupuje s důvěrou a férově, komunikační kanály zůstávají otevřené (nejsou blokovány nebo potlačovány) a dozví se toho mnohem víc o jejich citech a myšlenkách. Získává si jejich respekt, důvěru a vzniká vyvážený vztah. Dítě vyrůstá v atmosféře sebedůvěry a pocitu bezpečí ve sdíleném vztahu. Pokud jsou komunikační kanály narušeny, dítě si mnohdy hledá jiné cesty, což může vést ke lhaní a utajování věcí před rodiči.

JAK POROZUMĚT ŘEČI PSÍHO TĚLA

Pro většinu psů je život s dětmi dost náročný. Pes musí odhadovat, co dítě (zejména ty mladší) může v příští chvíli udělat. Děti i psy musíme naučit, aby vzájemně respektovali prostor a potřeby toho druhého.

PSI

Metody, jak psy kontrolovat a ovládat, můžete vidět v televizních pořadech o chování psů, a restriktivní opatření, která jsou tu doporučována, mohou vést k obdobně negativním výsledkům. Na první pohled se zdá, že tyto metody fungují. Ale pokud majitel psa zvolí stejný přístup jako dominantní rodič vůči svému dítěti a na psa tlačí (ignoruje jeho komunikační signály a nutí ho do situací, se kterými se pes už dříve nedokázal vyrovnat), může to mít velmi snadno vážný dopad ve formě nepřijatelného chování. Nebo naopak psa tento systém tak děsí, že se uzavře do sebe, není schopen nijak reagovat a žije v neustálém strachu.

Když máme jídlo, psi nás sledují. Ale našich pohybů jsou si vědomi neustále. Musí, pokud se mají ve svém prostředí cítit v bezpečí. Psům se můžeme zdát tak málo předvídatelní, jako nám malé děti.

Psovi jde jen o to, jak najít způsob, aby se se situací vypořádal (pokud se jí nemůže vyhnout), ale často se stane, že tu najednou máte chování, které se odstraňuje mnohem hůře než to, které se majitel snažil původně napravit.

Z hlediska dlouhodobého zdravotního stavu psa je mnohem horší, když svoje strádání uzavře uvnitř. Je tu riziko onemocnění nebo se vyvíjí nutkové návyky, jako je úporné olizování nebo okusování.

To je důvod, proč bychom se neměli snažit mít jiné bytosti pod kontrolou. Někde v průběhu tohoto procesu se projeví nepříznivý dopad. Psi, kteří jsou silnější osobnosti, se s tím srovnávají lépe než ti citlivější, ale to ještě neznamená, že mají kvalitní život.